

- Gi respons på artikler gjennom artiklenes kommentarfelt på *tidsskriftet.no*. Innleggene publiseres fortløpende på Tidsskriftets nettside og et utvalg av innleggene publiseres også i papirutgaven i spalten «Brev til redaktøren». Redaksjonen forbeholder seg retten til å foreta redaksjonelle endringer. Forfattere av vitenskapelige artikler har tilsvarsrett, jf. Vancouver-gruppens regler.

Fra redaksjonen: I Tidsskriftet nr. 5/2016 sto det på trykk en kommentar- og debattartikkel av Live Landmark og medarbeidere om erfaringer med Lightning Process ved kronisk utmattelsessyndrom/myalgisk encefalopati (CFS/ME). Artikkelen har ført til mye debatt. Vi presenterer her enkelte av innleggene vi har mottatt. Følg resten av debatten på vår nettside tidsskriftet.no og vår Facebook-side.

Forfatterne er blitt invitert til å komme med tilsvarende, men har ikke ønsket dette.

Re: Kronisk utmattelsessyndrom og erfaring med *Lightning Process*

Siste refererte brukerundersøkelse burde ikke vært tillatt i denne artikkelen (1). Her refereres det altså til en brukerundersøkelse gjort på alle deltagere av et kurs, uten noen spesifikasjoner angående diagnoser. Dette ville kanskje vært greit foruten om at artikkelen handler om ME/CFS og gir dermed inntrykk av at alle deltagende på undersøkelsen hadde ME/CFS.

Dersom brukerundersøkelser skal brukes som «hypotesedannende» burde da også brukerundersøkelsen fra ME-foreningen tas med, som viser et ganske annet bildet enn det som vises her (2). I denne ganske omfattende rapporten, kan det leses på s. 23 at det har vært få av foreningens medlemmer som har tatt kurset som har hatt forbedring, mange opplevde ingen bedring, og mange ble verre.

Det bør også komme tydeligere frem at førsteforfatter har en klar interessekonflikt i dette, da hun livnærer seg av dette programmet. Dette er informasjon som er ganske bortgjemt. Slike finansielle interessekonflikter er essensielle for å forstå konteksten slike tekster er skrevet i. Med denne informasjonen, og undersøkelsen fra Norges ME-forening, blir informasjonen i artikkelen ganske annerledes.

Athanasia Mowinckel

a.mowinckel@neuro-cognition.org

Athanasia Mowinckel (f. 1984) er stipendiat ved Universitetet i Oslo. Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

1. Landmark L, Lindgren RMB, Sivertsen B et al. Kronisk utmattelsessyndrom og erfaring med Lightning Process. Tidsskr Nor Legeforen 2016; 136: 396.
2. Bringsli GJ, Gilje A, Getz Wold BK. ME-syke i Norge – fortsatt bortgjemt. <http://me-foreningen.com/meforeningen/innhold/div/2013/05/ME-foreningens-Brukerunders%C3%B8kelse-ME-syke-i-Norge-Fortsatt-bortgjemt-12-mai-2013.pdf> [14.03.2016].

Re: Kronisk utmattelsessyndrom og erfaring med *Lightning Process*

Landmark og medarbeidere forteller her om erfaringer de og andre har gjort seg med bruk av metoden Lightning Process ved bl.a. tilstanden CFS/ME. Det gjenstår fortsatt mye før *Lightning Process* kan anses som en behandlingsmetode i medisinsk forstand, bl.a. bør metoden i så fall få en klarere forankring i og avklart relasjon til tradisjonell kognitiv atferdsterapi. Det er mulig det litt «mystiske» rundt metoden bidrar til effekten noen opplever, men det vanskelig gjør ordinær klinisk forskning på den.

Forskning på behandling av CFS/ME er komplisert, ikke minst fordi det fortsatt er uklart hva tilstanden egentlig består i, hvordan den avgrenses mot andre tilstander, og om det finnes relevante

undergrupper. Alle de eksisterende diagnosekriteriene har svakheter og er på ulikt vis omstridte (1). De nylig foreslåtte SEID-kriteriene fra IOM-rapporten (2) løser ikke problemet.

Denne usikkerheten rundt diagnosekriteriene gjør det prinsipielt vanskelig å vite: Hvilke pasienter er «innafor», hvilke er «utafor», det som kunne kalles «ekte CFS/ME» og som man skal forske på? Og kanskje like viktig: Hvis man opererer med restriktive diagnosekriterier – hva skal vi gjøre med den store gruppen pasienter med kronisk tretthetsopplevelse som blir stående uten diagnose?

Til tross for disse utfordringene finnes det om ikke annet kasuistiske eksempler på at det eksisterer pasienter som, mer eller mindre, oppfyller ulike diagnosekriterier for CFS/ME, og som har opplevd symptommessig og funksjonsmessig bedring etter å ha gjennomgått *Lightning Process*. For noens vedkommende dramatisk og rask bedring. Noen av disse har fortalt om et svingende forløp etterpå, evt. med tilbakefall. Andre har opplevd en vedlikeholdt bedret funksjon på et høyere nivå enn før *Lightning Process*. Andre igjen har rapportert om forverring etter *Lightning Process*.

Dette bør inngi håp hos pasienter rammet av tilstander med kronisk tretthetsopplevelse. Det er ikke gitt at dette er en behandling som gir resultater hos alle, kanskje ikke en gang flertallet av pasientene. Men pasienterfaringene kan i det minste tyde på at et sykdomsbilde som CFS/ME ikke med nødvendighet fører til irreversibel symptombyrde og invaliditet, at det for noen pasienters vedkommende er mulig med til dels dramatisk bedring i etterkant av en relativt enkel intervensjon.

Det virker derfor rimelig med mer forskning på effekten (positive og eventuelt negative) av *Lightning Process* på kort og lang sikt hos pasienter med CFS/ME. Som for andre terapeutiske studier blir det i så fall avgjørende med grundig diagnostisk avklaring, som beskrevet i artikkelen fra Haukeland universitetssykehus (1), og gjennomtenkt bruk av diagnosekriterier.

Morten Andreas Horn

morten.andreas.horn@ous-hf.no

Morten Andreas Horn (f. 1969) er overlege, ph.d., ved Nevrologisk avdeling, Oslo universitetssykehus, Ullevål.

Oppgitte interessekonflikter: Forfatteren oppgir å kjenne Live Landmark og har lest resultatet av brukerundersøkelsen forfatterne refererer til i undersøkelsen.

Litteratur

1. Owe JF, Næss H, Gjerde IO et al. Utredning ved mistenkt kronisk utmattelsessyndrom/myalgisk encefalopati. Tidsskr Nor Legeforen 2016; 136: 227–32.
2. Institute of Medicine. Beyond myalgic encephalomyelitis/chronic fatigue syndrome: Redefining an illness. Washington, DC: The National Academies Press, 2015.

Re: Kronisk utmattelsessyndrom og erfaring med *Lightning Process*

Artikkelforfatterne ønsker mer forskning på *Lightning Process* blant annet ut fra lovende resultater fra en spørreundersøkelse. De omtaler ikke en spørreundersøkelse som viser at metoden også kan føre til forverring (1). Når førsteforfatteren selv selger metoden, kan det være fristende å droppe slike henvisninger. At fagpersonene som er medforfattere ikke vil nyansere, er imidlertid overraskende.

Lightning Process er utviklet av britten Phil Parker for over 15 år siden. Ifølge nettsidene hans i 2009 er Parker «one of the foremost

»»»